

Geliş Tarihi : 11.11.2024
Kabul Tarihi : 04.02.2025

 <https://doi.org/10.20304/humanitas.1583129>

Karabulut, H., Akyüz, D., Şendil, T. G., & Altan Karlı, S. (2025). Doğum Öncesi Babalık Beklentileri Ölçeği (DÖBBÖ): Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *HUMANITAS - Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(25), 231-255. <https://doi.org/10.20304/humanitas.1583129>

DOĞUM ÖNCESİ BABALIK BEKLENTİLERİ ÖLÇEĞİ (DÖBBÖ): GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI

Hilal KARABULUT¹, Duygu AKYÜZ², Telat Gül ŞENDİL³, Sümeyra ALTAN KARLI⁴

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, Doğum Öncesi Annelik Beklentileri Ölçeği'nin (DÖABÖ) baba adayları için geçerlik ve güvenirliğini incelemektir. Bu doğrultuda ilk kez baba olacak ve eşleri gebeliğinin son üç ayında olan 218 baba adayını araştırmanın katılımcılarını oluşturmaktadır. Çalışmada, demografik bilgileri almak için araştırmacılar tarafından hazırlanan Demografik Bilgi Formu; Doğum Öncesi Babalık Beklentileri Ölçeği uyarlama çalışması için DÖABÖ'nün babaların beklentilerine uymayacak maddelerinin çıkarılmasıyla elde edilen 31 maddeli hali; yapı geçerliği kapsamında DÖBBÖ ile arasındaki korelasyonu incelemek için Baba Katılım Ölçeği (BAKÖ) kullanılmıştır. DÖBBÖ'nün psikometrik açıdan yeterli olup olmadığını test etmek için Doğrulamalı Faktör Analizi, geçerlik kapsamında boyutlar arası ve ölçekler arası korelasyon, güvenirlik kapsamında test-tekrar test korelasyonu ve Cronbach Alfa iç tutarlık analizi gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamında yapılan analiz sonuçları DÖBBÖ'nün, baba adayları için kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Doğum öncesi babalık beklentileri ölçeği, Baba adayları, Babalığa geçiş, Geçerlik, Güvenirlik

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, sim.hilal@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-3273-563X>

² Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, duygu.akyuz@medeniyet.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-7270-5059>

³ Prof. Dr., İstanbul Atlas Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, telatgul.sendil@atlas.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-7058-1862>

⁴ Uzm. Psk., Özel Klinik, sumeyraltan@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-8540-7835>

Date Received : 11.11.2025

Date Accepted : 04.02.2025

 <https://doi.org/10.20304/humanitas.1583129>

Karabulut, H., Akyüz, D., Şendil, T. G., & Altan Karlı, S. (2025). Prenatal Paternal Expectations Scale (PPES): Validity and reliability study. *HUMANITAS - International Journal of Social Sciences*, 13(25), 231-255. <https://doi.org/10.20304/humanitas.1583129>

PRENATAL PATERNAL EXPECTATIONS SCALE (PPES): VALIDITY AND RELIABILITY STUDY

Hilal KARABULUT⁵, Duygu AKYÜZ⁶, Telat Gül ŞENDİL⁷, Sümeyra ALTAN KARLI⁸

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the validity and reliability of the Prenatal Maternal Expectations Scale (PMES) for expectant fathers. In this context, the participants of the study were 218 expectant fathers who were going to be fathers for the first time and whose wives were in the last three months of their pregnancy. In the study, the Demographic Information Form prepared by the researchers to obtain demographic information was used; the 31-item version of the PMES, obtained by removing the items that would not meet the expectations of fathers, was used for the adaptation study of PPES; and the Father Involvement Scale (FIS) was used to examine the correlation between the PPES within the scope of construct validity. To test whether the PPES was psychometrically adequate, Confirmatory Factor Analysis, inter-dimensional and inter-scale correlations for validity, test-retest correlation and Cronbach's Alpha internal consistency analysis for reliability were performed. The results conducted within the extent of the study show that the PPES is a valid and reliable measurement tool that can be used for expectant fathers.

Keywords: Prenatal paternal expectations scale, Expectant fathers, Transition to fatherhood, Validity, Reliability

⁵ Asst. Prof., Tekirdag Namık Kemal University, Faculty of Arts and Sciences, sim.hilal@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-3273-563X>

⁶ Asst. Prof., Istanbul Medeniyet University, Faculty of Arts and Humanities, duygu.akyuz@medeniyet.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-7270-5059>

⁷ Prof. Dr., Istanbul Atlas University, Faculty of Humanities and Social Sciences, telatgul.sendil@atlas.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-7058-1862>

⁸ Exp. Psychologist, Private Clinic, sumeyraltan@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-8540-7835>

Giriş

İlk kez anne-baba olacak kişiler için hamilelik dönemi, ebeveynliğe uyum sürecine hazırlanmayı içeren önemli bir süreçtir. Bu süreçte çiftler yaşamlarında nasıl değişiklikler olacağına; nasıl bir bebeğe sahip olacaklarına, yanı sıra farklılaşacak rollerine dair gerçekçi ya da gerçekçi olmayan bazı beklentiler geliştirirler. Yapılan araştırmalarda, doğum öncesi beklentilerin gerçekçi olmamasının, doğum sonrası anne-baba-bebek ilişkisinde sorunlar yaşanması; rol çatışmaları, ebeveynliğe uyumda zorluk ve evlilik ilişki doyumunda azalma gibi sonuçlar ortaya koyduğu görülmektedir (Coleman vd., 1999; Delmore-Ko vd., 2000; Feldman ve Nash, 1984; Kalmuss vd., 1992; Lawrence vd., 2007; Rosenblum vd., 2006; Sokolowski vd., 2007; Staneva ve Wittkowski, 2013). Doğum öncesi beklentiler ile bakım veren-bebek bağlanması arasındaki ilişkiyi ortaya koyan çalışmaların da (Huth-Bocks vd., 2011) olduğu göz önüne alındığında, bu beklentilerin tespit edilmesinin ne kadar önemli olduğu açıktır. Bu ihtiyaca yönelik olarak, Coleman vd. (1999) tarafından geliştirilmiş ve Şendil vd. (2016) tarafından Türkçe'ye uyarlaması yapılmış olan Doğum Öncesi Annelik Beklentileri Ölçeği (DÖABÖ) bulunmaktadır. Ancak bir ebeveyn olarak aynı öneme sahip olan babalar için doğum öncesi babalık beklentilerinin tespitine yönelik herhangi bir ölçek tespit edilememiştir. Oysaki ebeveynliğe geçiş sürecinde anne ve baba adaylarının farklı deneyimleri olduğuna yönelik bulgular mevcuttur. Örneğin, annelerin bebekleriyle ilişkilerini beklentilerine oranla daha olumlu algıladıkları, ancak babalarınsa bebekleriyle ilişkilerini beklentileri oranında algıladıkları saptanmıştır (Flykt vd., 2009). Bu da bebek bekleyen babalarla ilgili ayrıca incelemeye ihtiyaç olduğunu göstermektedir. Ancak alan yazında doğrudan baba adaylarının babalık beklentilerini değerlendiren bir ölçüm aracına rastlanmamıştır. Ülkemizde Altan (2019) da tez çalışması kapsamında çeşitli değişkenlerle ilişkisini incelemek için, yukarıda bahsedilen DÖABÖ'yü, babaların beklentilerine uymayacak üç maddeyi çıkararak babalar için de kullanmıştır. Ancak ilgili çalışmalar kapsamında, ölçekle ilgili sadece gerçekçi olmayan olumlu beklenti ve gerçekçi olmayan olumsuz beklenti boyutuna ilişkin güvenirlik katsayısı elde edilmiş, toplam puana ilişkin güvenirlik katsayısına bakılmamış, ölçeğin test-tekrar test güvenirliği ve geçerlik analizleri gerçekleştirilmemiştir. Bu nedenle doğum öncesi dönemde, doğum sürecinde ve doğum sonrası dönemde hem anne hem de bebek üzerinde önemli etkileri olan babaların, bebek bekledikleri süreçteki beklentilerini değerlendirebilmek adına DÖABÖ'nün baba adayları için geçerlik ve güvenirliğini incelemek bu çalışmanın hedefidir. Babalarla yürütülen çalışmaların annelere kıyasla daha az olduğu göz önüne alındığında, DÖABÖ gibi Doğum Öncesi Babalık Beklentileri Ölçeği'nin de (DÖBBÖ) farklı disiplinler (örn., psikoloji gibi sosyal bilimler, ebelik gibi sağlık bilimleri) tarafından hem teorik olarak hem de uygulama alanında yaygın şekilde kullanılacağı öngörülmekte ve alandaki ölçüm aracı ihtiyacını karşılamak adına önemli bir boşluğu dolduracağı düşünülmektedir. Özellikle günümüzde çeşitli disiplinlerden araştırmacıların babaların ebeveynliğine yönelik farklı bakış açıları ve sorularıyla birlikte incelemeler yaptıkları bilinmektedir (Dünya Sağlık Örgütü [WHO], 2007).

Doğal (Priel ve Besser, 2002) ve önemli (Deave ve Johnson, 2008) bir geçiş dönemi olan; yanı sıra benlik, eş ve doğacak çocukla ilgili temsillerin yeniden yapılandırıldığı bir dönem olarak ele alınan (Flykt vd., 2009); kişilerin anlam ve amaç atfettiği (WHO, 2007) ebeveynliğe geçiş kavramı, aynı zamanda içinde çeşitli zorlukları da barındırmaktadır (örn.,

iş-aile hayatını birlikte yürütmede zorluk, maddi zorlanmalar, evlilik ilişkisinde ve rollerde değişiklik gibi) (Biehle ve Mickelson, 2012; WHO, 2007). Dolayısıyla gerek ebeveynler gerek bebek ve ebeveyn ilişkisi gerekse bebeğin gelişimi açısından önemli sonuçlara yol açan bir gelişim dönemi olarak görülen hamilelik ve bahsedilen geçiş süreci (Deave ve Johnson, 2008), beraberinde uyum sağlama ve stres gibi meseleleri de gündeme getirmektedir (Priel ve Besser, 2002). Kowlessar vd. (2014), ilk kez ebeveyn olmanın, her iki ebeveyn için de hayatı değiştirici bir etkisinin olduğunu belirtmektedir. Araştırma bulgularına bakıldığında yeni bir bebek bekleme deneyimi, babaların hayatlarında güçlü bir an olarak işaret edilmektedir (Dayton vd., 2016). Yani babalığa geçiş, erkekler için de önemli bir gelişimsel dönüm noktası olarak görülmekte (Bakermans-Kranenburg vd., 2019) ve kişisel, kişilerarası ve sosyal faktörlerin karmaşık bir etkileşimi olarak anlaşılabileceği ileri sürülmektedir (Ross-Plourde vd., 2022). Bunlara ek olarak hamileliğe duygusal ve fiziksel açıdan daha açık olan erkeklerin, doğumdan sonra çocuklarıyla daha fazla ilgilendiği (May, 1978) ve ilgili babalık kavramının da hamilelik döneminde başladığı (Leahy-Warren vd., 2023) vurgulanmaktadır. Ancak, doğum öncesi dönemde babaların ilişki gelişimi hakkında annelere nazaran daha az şey bilindiği ortaya konmuştur (Dayton vd., 2016). Ebeveynlik kalıplarının oluşturulduğu, stresli bir zaman dilimi olarak aktarılan bu geçiş döneminde babalıkla ilgili atılan temeller ne kadar iyi anlaşılırsa, kendilerine yapılacak bilgilendirmelerin doğası da o kadar uygun olacaktır. Bu da yaşam boyu süren olumlu baba-çocuk ilişkisine katkı sağlayan önemli bir nokta olarak öne sürülmektedir (Altenburger ve Schoppe-Sullivan, 2020). Dolayısıyla hem bireyler hem de ailenin bütünü üzerinde uzun vadeli etkilere sahip olan bu süreçler kapsamında (Kao vd., 2004) hem anne hem de baba adaylarına yönelik yapılacak bilgilendirmelerin, verilecek tavsiyelerin oldukça değerli olacağı görülmektedir (Deave ve Johnson, 2008). Öncelikle doğum öncesi babalık sürecini daha iyi anlamak, ardından gelecekteki baba-çocuk ilişkisine yönelik koruyucu çalışmalar yapabilmek adına, doğum öncesi babalık beklentilerini incelemek önemli bir konumda yer almaktadır.

Bu noktada özellikle ebeveynliğin (Kowlessar vd., 2014; Glover ve Capron, 2017) ve ebeveyn-çocuk ilişkisinin doğumdan önce geliştiğinin (Schoppe-Sullivan vd., 2014) göz önünde tutulması ayrıca önemlidir. Hamilelik sürecinin, zamanla bebeklerinin temsili gelişiren ebeveynlerin iç dünyasında derin değişimlere neden olduğu (Ammaniti ve Menozzi, 2021) ve doğum öncesi dönemden doğum sonrasına dek pek çok duygu ve deneyimin aktarıldığı bilinmektedir (Kowlessar vd., 2014). Hamilelikte sadece anne adaylarının büyük değişiklikler yaşamadığı, aynı zamanda baba adaylarının da psikolojik ve fiziksel işleyişlerinin doğrudan etkilendiği saptanmıştır (Vreeswijk vd., 2014). Hatta baba adayının, anne karnındaki bebekle fiziksel bağlantısının olmamasının, doğmamış bebeğini temsil etme yeteneğini engellemediğinin (Foley vd., 2019), yukarıda bahsedilen ilişkinin sadece anneler için değil, babalar için de geçerli olduğunun altı çizilmektedir (Schoppe-Sullivan vd., 2014). Glover ve Capron'un da (2017) belirttiği gibi baba, doğum öncesinde de oldukça önemli bir roledir. Fakat bununla birlikte babalığa geçiş sürecinde etkili olan faktörlerin yeterince incelenmediği (Kowlessar vd., 2014); baba adaylarının hamilelik döneminde nasıl bir psikolojik süreçten geçtiğine yönelik bilgilerin çok az olduğu (Lindstedt vd., 2021); baba adaylarının hamilelikle ve doğmamış bebekle ilgili deneyimlerini çeşitli yönlerden ele alan çalışmaların oldukça sınırlı olduğu (Vreeswijk vd., 2014) öne sürülmektedir.

Araştırma ve ebeveyn eğitim programlarının ağırlıklı olarak anne-çocuk ilişkisine odaklandığı ve genellikle bu süreçlere babayı dâhil etmedikleri (Tiller, 1995), hatta babaların sağlık hizmeti sağlayıcıları tarafından dışlanabildiğini gösteren araştırma bulgularının olduğundan bahsedilmektedir (Hildingsson ve Sjöling, 2011). Bununla birlikte tarihsel süreçte özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısından bu yana baba adaylarının, hamilelik ve doğum sırasındaki rolünün giderek değiştiği (Fenwick vd., 2012); ebeveyn gruplarına dahil olmaya, doğuma katılmaya ve bebeklerinin bakımında etkin olmaya teşvik edildiği (WHO, 2007), hatta doğum öncesi bakıma ve eğitime katılmalarının yanı sıra doğum sırasındaki desteklerinin de yaygın hale geldiği görülmektedir (Fenwick vd., 2012). Burada dikkat edilmesi gereken, babaların hamile kadına destek sağlayan ana kaynak olarak görülmesidir. Fakat baba adayının kendisine ve kendi destek ihtiyaçlarına çok az dikkat edildiği belirtilmektedir (Hildingsson ve Sjöling, 2011). Bununla birlikte, daha yakın zaman dilimlerinde erkeğin bu süreçlere dâhil edilmesinin kapsamı genişletilmiş, babaların doğum öncesinden doğum sonrasına katılım sağlamasının, sadece anne ve bebek sağlığı için değil, aynı zamanda baba adaylarının kendi sağlıkları ve ebeveyn kimliklerinin gelişimi için de gerçekleştirdiği vurgulanmıştır (WHO, 2007). Hamilelik öncesi, sırası ve sonrasında baba adaylarının sağladığı desteğe yönelik incelemelerin artmasına (WHO, 2007) ve gerek araştırma kapsamında gerekse klinik açıdan baba adaylarının perinatal bakıma dahil edilmeye başlanmasına rağmen (Alyousefi-van Dijk vd., 2022), baba adaylarının bu önemli dönemdeki duygu ve ihtiyaçlarının pek bilinmediği (Chandler ve Field, 1997), yanı sıra baba adaylarının kendi endişelerini veya korkularını dile getirmeleri ile baba adaylarının ihtiyaçlarının ele alınmasına yönelik olanakların oldukça yetersiz olduğu görülmektedir (Andersson vd., 2016). Oysaki destekleri ile eşleri ve dolayısıyla doğacak bebekleri üzerinde önemli etkiye sahip olan babaların hamilelik döneminde kendi ruh hallerinin de önemli olduğu unutulmamalıdır (Glover ve Capron, 2017). Babalığa geçişte baba adaylarının kişisel ve profesyonel destekten yoksun kalışının, aile sağlığı üzerinde etkilere sahip olabileceği belirtilmektedir (Hildingsson ve Sjöling, 2011). Bu nedenle erkeklerin de hamilelik süresince ebeveyn adayı olarak görülmesi gerektiği önemle vurgulanmalıdır (Andersson vd., 2016). Babaların ebeveynliğe sağlam temeller üzerinde geçiş yapmasının, babaların bebekleriyle gelecekteki ilişkilerine yönelik düşünceleri ve her iki ebeveynin refahı üzerinde önemli etkilere sahip olduğu belirtilmektedir (Foley vd., 2019).

Babaların ebeveynlik süreçlerine giderek daha fazla katılım sağladığı göz önünde bulundurulduğunda, babaların ebeveynlik kalitelerini etkileyen faktörlerin olabildiğince erken dönemlerde belirlenmesinin altı çizilmektedir (Altenburger ve Schoppe-Sullivan, 2020). Ayrıca Dayton vd. (2016), hamilelik ve doğum sonrası birkaç yıllık erken dönemlerde babaların ebeveynlikle ilgili hizmetlere daha açık ve istekli olma ihtimallerinin bulunduğunu ileri sürmektedir. Araştırmacıların ve politika yapımcıların, çocuk gelişimi üzerinde önemli potansiyele sahip baba adaylarına, bahsedilen erken dönemlerde daha fazla yer verilmesi gerektiği vurgulanmaktadır (Bakermans-Kranenburg vd., 2019). Schoppe-Sullivan vd.nin de (2014) dile getirdiği gibi, baba adaylarının doğum öncesindeki hisleri, deneyimleri, temsilleri, ebeveynlik davranışları, babalık rolleri anlaşıldığında, doğum sonrasında babaların çocuklarıyla ilişkilerine yönelik farklılıklar da daha iyi anlaşılacaktır.

Yukarıda bahsedilen geçiş süreci, anne ve baba adaylarının ilk çocuklarını hayatlarına kabul etmesiyle birlikte büyük beklentilerin yaşandığı bir zaman dilimi olarak da görülmektedir (Volling vd., 2021). Beklentilerin, gelecek olayları hayal etmeye yönelik temsiller şeklinde ele alınabileceği belirtilmektedir (Larney vd., 1997). Hamilelik döneminde anne ve baba adaylarının, benlik ve partner temsili geliştirmeye başladıkları (Stern 2004, akt. Ammaniti ve Menozzi, 2021), baba adaylarının da kendilerine yönelik ebeveyn temsillerini başlattıkları bilinmektedir (Lindstedt vd., 2021). Bu ebeveynlik temsilleri de hem kendi ebeveynlik rollerine hem de eşlerinin ebeveynlik rollerine ilişkin beklentilerle bağlantılı gözükmektedir (Miscioscia vd., 2021). Yanı sıra doğacak bebekleriyle ilgili hislere ve düşüncelere sahip olan babaların hamilelik döneminde kendilerini ebeveyn olmaya ve bebekleriyle geçirecekleri zamana hazırladıkları aktarılmaktadır (Habib ve Lancaster, 2006, May ve Fletcher, 2013, akt. Güleç Şatır ve Kavlak, 2021). Yine ortak ebeveynliğin de anne ve baba adayları tarafından planlamaya ve tartışılmaya başlandığı dönemin hamilelik dönemi olduğu bildirilmektedir (Ranta vd., 2023). Bebekle ilgili fantezilerin paylaşılmasının, ortak ebeveynlik için de önemli olduğuna (Stern 2004, akt. Ammaniti ve Menozzi, 2021); bu tarz doğum öncesi beklentilerin, erken dönem aile yaşamını şekillendirdiğine ve ebeveynlik davranışlarını etkilediğine dikkat çekilmektedir (Van den Akker vd., 2022). Buna rağmen araştırmacıların, bebeğe ilişkin doğum öncesi düşünce ve duyguları, ebeveynliğin bir göstergesi olarak nadiren değerlendirdiklerini belirten Foley ve Hughes (2018), odak noktasının giderek ebeveyn davranışından ebeveyn temsillerine doğru kaydığını, bu durumun da ilişki (ebeveyn-çocuk) kalitesini yordayan faktörlerin doğum öncesi gibi erken dönemlerden itibaren incelenmesine imkân tanıdığını öne sürmektedir. Örneğin, anne-baba adaylarının gelecekteki ebeveynlik davranışlarına ilişkin doğum öncesi beklentilerinin, daha sonraki davranışlarına etki ettiği saptanmıştır (Vertsberger ve Knafo-Noam, 2019). Eşlerin beklentileri, anne-baba adayı olarak kendilerinin bu değişimlere nasıl uyum sağlayacaklarını öngörmeye de oldukça kayda değer gözükmektedir (Miscioscia vd., 2021). Flykt vd. (2009), anne-baba adaylarının eşleri ile çocukları arasındaki ilişkiye yönelik beklentilerinden ziyade, kendileri ile çocukları arasındaki ilişkiye yönelik beklentilerinin bu tarz ilişki kalitesini yordamada daha güçlü olduğunu ileri sürmektedir. Fakat doğum öncesi dönemde yapılan ölçümler ile doğum sonrası dönemde gözlemlenen ebeveynlik davranışları arasındaki ilişkinin ebeveyn cinsiyetine göre farklılık gösterdiğine dair bulgular (Foley ve Hughes, 2018) ile çocuklarıyla ilişkilerine yönelik algıların ve deneyimlerin ebeveynliğe geçiş sürecinde anneler ve babalar için farklılık gösterdiğine yönelik bulgular (Flykt vd., 2009) göz önünde tutulduğunda, anne ve baba adaylarını ayrı ayrı incelemenin gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Oysa Foley ve Hughes (2018), anne-baba adaylarının doğmamış bebek hakkındaki düşünce ve duyguları ile doğum sonrası gözlemlenen ebeveynliğe ilişkin gerçekleştirdikleri derleme çalışmasında, inceledikleri 14 çalışmanın sadece dördünde babalara yer verildiğini görmüştür. Bu nedenle babaları eşit ebeveyn olarak kabul etmenin (Pålsson vd., 2017) ve doğum öncesi beklentiler ölçeği gibi ölçüm araçlarının babalara da ayrıca uyarlanması ne denli önemli olduğu göz ardı edilmemelidir. Bu çalışmada psikometrik açıdan incelenen ölçek ile babaların bebekleriyle yaşamlarına ilişkin kendi beklentileri üzerinden değerlendirme yapılabilecektir.

Üstelik doğum öncesi beklentilerin, gelecekteki ebeveynlik problemlerini tahmin etmede geçerli bir araç olabileceği üzerinde durulmaktadır. Erken dönemdeki aile süreçlerinin

ve iletişim kalitesinin, çocukların optimal gelişimi ve zihinsel sağlığı üzerinde etkili olduğu bilindiğinden, hamilelik döneminde bebeklerine ve gelecekteki ebeveynliklerine ilişkin özellikle olumsuz ya da idealize edilmiş beklentilere sahip olan ebeveynlere daha fazla dikkat edilmesi gerektiği vurgulanmaktadır (Flykt vd., 2009). Örneğin yapılan bir çalışmada baba adaylarının yeni rollerine uyum sürecinde umutsuzluk yaşadıkları, bu deneyimlerin de baba adayları ile hamilelik süreci arasındaki duygusal uçurumu derinleştirdiği saptanmıştır (Kowlessar vd., 2014). Yine doğum öncesi beklentileri, doğum sonrası çocuk bakımı ve oyun etkinlikleriyle karşılaştıran bir araştırmada hem annelerin hem de babaların hamilelik sırasında gerçekçi olmayan beklentilere sahip olduğu saptanmıştır (Biehle ve Mickelson, 2012). Pålsson vd. (2017), baba adaylarının babalık kimliği geliştirirken ve babalığa hazırlanırken duydukları rehberlik ihtiyacını inceledikleri çalışmalarında, babaların doğumdan sonra yaşanacaklara, kendilerini nasıl hissedeceklerine, işlerin nasıl yürüyeceğine dair hazırlıklı olmakta zorlandıklarını tespit etmişlerdir. Aynı araştırmacılar babaların ebeveynlik konusunda eşitliğe önem verdiklerini, hatta ebeler tarafından sadece anne adayının yardımcısı olarak görülmeyi hoş karşılamadıklarını eklemişlerdir. Dolayısıyla erken dönemde yapılacak tespitlerin gerek araştırma gerekse uygulama alanında her iki ebeveyn adayının beklentilerini ve deneyimlerini ayrı ayrı değerlendiren doğum öncesi çalışmaların, koruyucu ruh sağlığı alanına da katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

Yine hamilelik dönemindeki eşlerin, çocuğun nasıl olacağı, ebeveyn olarak ne kadar etkili olacakları ve ilişkilerinin nasıl değişeceği konusundaki beklentilerine odaklandıkları tespit edilmiştir (Cowan ve Cowan, 2021). Başka bir açıdan da hamilelik döneminde bebekleriyle bağlarını geliştirmeye başlayan anne ve baba adaylarının, farklı temsiller arasında denge bulmak zorunda olduklarına dikkat çekilmektedir: bebeklerinin kendi parçası olarak temsili, bebeklerinin kendi bireyselliği içindeki temsili, bebeklerinin ihtiyaçlarını yansıtan temsili (Ammaniti ve Menozzi, 2021). İlk bebeğini bekleyen baba adaylarının, bebekleriyle fiziksel bağlantıları olmadığı için bebekleriyle ilgili şeyler düşünmeleri güçleşebileceği gibi (Vahidi vd., 2023), bebeklerini çokça merak etmeleri ve bebekleriyle ilgili hayaller kurmaları da mümkün olmaktadır (Güleç Şatır ve Kavlak, 2023). Fakat anne-baba adaylarının hamilelik dönemindeki beklentileri ile bebeklerinin dünyaya gelmesinden sonra gördükleri gerçeklerin örtüşmeyebileceği de görülmektedir. Özellikle baba adaylarının ebeveynliğe yönelik kaynak ve deneyim açısından eksik kalması, beklentiler açısından tutarsızlıklar ortaya çıkarmıştır (Chhabra vd., 2020). İlk kez bebeği olacak anne ve baba adayları için ebeveynliğe geçiş yepyeni bir deneyim olduğu için, nasıl ebeveynlik yapacakları konusunda gerçekçi olmayan beklentilere sahip olabilecekleri belirtilmektedir (Biehle ve Mickelson, 2012). Annelerin bakış açılarına odaklanan çalışmaların ardından, erken dönemde baba adaylarının deneyimlerine odaklanan araştırmalar da artmaya başlamıştır (örn. Pålsson vd., 2017; Van den Akker vd. 2022). Alan yazında doğum öncesi beklentilerin çeşitli açılardan ve çeşitli değişkenlerle ilişkileri açısından da ele alındığı görülmektedir.

Van den Akker vd. (2022), doğum öncesinde hem anne hem de baba adaylarının bebeklerinin özelliklerine ilişkin beklentilerinin doğum sonrasında sergiledikleri ebeveynlik davranışlarıyla ne şekilde ilişkili olduğunu incelemiştir. Bu araştırmacılar, doğum sonrası döneme taşınan olumsuz beklentilerin, depresif ruh halinin ve evlilik ilişkisinden duyulan düşük tatminin habercisi olduğuna yönelik bulgular sunmuştur. Foley vd.nin (2019)

çalışmasında, ilk kez ebeveyn olmayı planlayan anne babanın doğmamış bebeklerini ve onlarla gelecekteki ilişkilerini anlatan konuşma örnekleri kullanılmıştır. Çalışmadaki bir babanın görüşünün "Bebek ne olursa olsun, sanırım, bunu birbirimizi ne kadar çok sevdiğimiz ve birbirimize saygı duyduğumuz bir ürün olarak görüyorum. Aramızda gerçekten iyi bir ilişki var ve bu nedenle bunun ilişkimizi mutlu kılacağını düşünüyorum" olduğu dikkat çekmektedir. Bu ifade, doğum öncesi annelik beklentilerini değerlendiren ve bu çalışmada babalar için uyarlanması hedeflenen ölçeğin "Bebeğimin doğumu eşimle ilişkiyi daha anlamlı yapacak" maddesi ile uyumlu gözükmektedir. Pålsson vd.nin (2017) ilk kez baba olanların doğum öncesi hazırlık deneyimlerini, erken ebeveynlik döneminde karşılaştıkları zorluklarla ilişkili olarak tanımlamayı hedefledikleri çalışmalarında, babalarla görüşmeler yapıldığı ve doğum öncesi deneyimleri tanımlayan çeşitli kategorilerin ortaya çıktığı görülmektedir. Bu ölçek çalışmasıyla tutarlı olacak şekilde araştırmacıların saptadığı kategorilerden biri "bilgi edinmek ve gerçekçi beklentiler oluşturmak" olmuştur. Bu kategorinin, babaların ebeveynliğe hazırlanabilmeleri ve erken ebeveynlik dönemine ilişkin gerçekçi beklentiler oluşturabilmeleri için duydukları bilgi gereksinimlerine ilişkin kavramları (hem sağlıkta hem de hastalıkta bebek bakımı, emzirme - beklenenden daha zorlu, hala bir çiftiz ama eskisi gibi değil, yorgun ve bağlı olmak, duygusal tepkileri anlamak) içerdiği dikkat çekmektedir. Yine aynı çalışmada babalar, bebeğe nasıl bakacakları konusunda pratik bilgilerde boşluklar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Babaların önemle hazırlıklı olunması gerektiğini düşündükleri bir alan olarak doğumdan sonra çift ilişkisinde yaşanan zorluklar da gündeme gelmiştir. Babalarla görüşmeler sonucu ortaya konan tüm bu kategori ve kavramların, orijinalinde bebek, zevk, arkadaşlar, yaşam ve imge olmak üzere beş alt boyutu kapsayan maddelerden oluşan ve ülkemizde baba adaylarına uyarlanması hedeflenen DÖABÖ ile de benzerlik taşıdığı görülmektedir. DÖBBÖ'nün, ebeveynliğin erken dönemindeki babaların ihtiyaçlarını saptamaya yönelik işlevsel bir yönünün olacağı da düşünülmektedir. Kowlessar vd.nin (2014) çalışmasında yapılan görüşmeler sonucu ilk kez baba olanların yaşam deneyimlerine ilişkin iki üst tema ortaya konmuştur: hamilelik sırasında yaşanan deneyimler ve babalığın ilk günleri. Babalara doğrudan doğum öncesi dönem deneyimleri sorulmamasına rağmen babaların tamamının hamilelik dönemindeki deneyimlerini anlattıkları dikkat çekmektedir. Yanı sıra hamilelik dönemiyle birlikte babaların sosyal hayatlarında ve kişiler arası ilişkilerinde de değişiklikler yaşandığı belirtilmektedir. Bu da yine bu çalışmanın hedefi olan ölçeğin arkadaşlar ve yaşam boyutlarıyla ilgili maddelerini çağrıştırmaktadır. Kowlessar vd. (2014), doğum öncesi dönemdeki deneyimlerin doğum sonrası dönemdeki ebeveynlik deneyimlerini şekillendirdiğini de özellikle vurgulamaktadır. Wilkes vd.nin (2011) baba adayları olarak genç erkeklerin deneyimlerine ve yaklaşan babalıklarına dair düşüncelerine odaklandıkları yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmelerde bu katılımcıların, kendi bebeklerine kendilerinin geçmiş yaşamlarında deneyimlediklerinden daha kaliteli bir babalık sunmayı umdukları ve bebeklerinin bakımına dahil olmak istedikleri ortaya konmuştur. Bu araştırmacılar, baba adaylarının olumlu ve gerçekçi babalık imajları ve hedefleri geliştirmelerine destek sağlanması gerektiğini vurgulamaktadır. Deave ve Johnson da (2008) ilk kez ebeveyn olacak baba adaylarıyla görüşmeleri kapsayan bir çalışma yürütmüştür. Doğum öncesi görüşmelerden ortaya çıkan temalar; destek, alınan bilginin kaynakları ve kalitesi, doğum öncesi sağlık hizmeti sunumu deneyimleri ve buna katılım eksikliğidir. Aynı çalışmada doğum öncesinde baba adaylarının, bebek sahibi olma

konusunda heyecanlı olmalarına rağmen, beklediklerinden veya olmak istediklerinden daha mesafeli olmalarını belirten seyirci kalma duygusu yaşadıklarını ve bebek bakımı konusunda endişe duyduklarını ifade ettikleri ortaya konmuştur. Bir diğer çalışmada Pancer vd. (2000) çiftlerle doğum öncesi ve doğum sonrası görüşmeler gerçekleştirmiştir. Bunlardan doğum öncesi görüşmenin, bireylerin ebeveyn olmanın nasıl bir şey olacağına dair beklentilerine odaklandığı görülmektedir. Araştırmanın bulgularına göre geçiş döneminde daha olumsuz yaşam olayları yaşadığını bildiren ve ebeveynlikle ilgili karmaşık beklentileri olan baba adaylarının, daha basit beklentileri olan baba adaylarına kıyasla, doğum öncesi üçüncü ay ile doğum sonrası altıncı ay arasında daha yüksek düzeyde depresyon yaşadığı saptanmıştır. Yanı sıra geçiş dönemine yönelik düşünce süreçleri açısından anne ve baba adaylarının birbirlerinden farklılık gösterdiği, anne adaylarının ebeveynliğe geçişle birlikte hayatlarının nasıl etkileneceğine yönelik düşüncelerinin, çok çeşitli alanlarda baba adaylarınınkinden daha karmaşık olduğu belirlenmiştir. Bunlara ek olarak ilk bebeğini bekleyen anne ve baba adaylarının ortak ebeveynliğe ilişkin beklentilerine (Ranta vd., 2023) ve doğum öncesi iş bölümü beklentilerine odaklanan (McHale vd., 2004); baba adaylarının yaşlarına göre doğumla ilgili beklentilerine odaklanan (Schytt ve Bergstrom, 2014); babaların ebeveyn hazırlık gruplarından farklı beklentilerinin olabildiğini ve babalığa yönelik hazırlığın nasıl yapılması gerektiğine ilişkin çeşitli tercihlerinin olduğunu ortaya koyan (Pålsson vd., 2017) çalışmalar yapıldığı da görülmektedir.

Bakermans-Kranenburg vd. (2019), ebeveyn katılımını ve çocuğun erken dönemlerden ergenliğe kadar olan gelişimini öngörebilen önemli bir yaşam olayı ve kritik dönem olarak belirttikleri babalığa geçiş sürecinin daha yumuşak olması durumunda, babaların optimum katılım sergileyeceklerini öne sürmektedir. Üstelik babaların doğumdan sonra hangi aktivitelere katılım sağlayacaklarına yönelik beklentilerinin doğum öncesi dönemde geliştiği de vurgulanan önemli detaylardan biridir. Bu beklentilerin, baba adaylarının hem duygusal hem de araçsal aktivitelere katılım düzeyiyle ilişkili olduğu saptanmıştır (Cook vd., 2005, akt. Adamsons, 2013). Babaların doğum öncesi tutumlarının onların niyetlerini açıkladığı, doğum öncesi katılım niyetlerinin de doğum sonrası babanın çocuk bakımına katılımını açıklamada önemli bir katkı sağladığı vurgulanmaktadır (Ross-Plourde vd., 2022). Yani baba-bebek etkileşimi hamilelik kadar erken bir dönemde bile desteklenebilir durumdadır (Bakermans-Kranenburg vd., 2019). Doğum öncesi beklentilerin, ebeveynlerin çocuklarını nasıl gördüklerini ve onlara nasıl tepki verdiklerini belirleyen bir bağlam sağlayabileceği belirtilmektedir. Örneğin bebeğin mizacına ilişkin ebeveyn adaylarının doğum öncesi beklentileri ile algılarının, ebeveynlerin erken bakım davranışlarını tahmin ettiği ileri sürülmektedir (Van den Akker vd., 2022). Baba katılımı teşviki hamilelik döneminden bebeklik dönemine kadar sürdürülürse baba katılımı teşvikinin en etkili olabileceği belirtilmektedir (Allport-Altillo vd., 2020). Bu nedenle baba adaylarının doğum öncesi beklentileri uygun şekillerde değerlendirilebildiği ölçüde, doğum sonrası baba katılımına da katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Hamilelik sırasında anne adaylarıyla kıyaslandığında baba adaylarının çocuklarıyla oynamayı daha çok bekledikleri görülmüştür (Delmore-Ko vd., 2000). Foley vd.nin (2019) çalışmasında annelerin bebeklerinden erken bakım beklentileri kapsamında bahsettikleri, babaların ise futbol oynamak, parka gitmek gibi birlikte ortak aktivitede bulunabilecekleri

şekilde yürüme çağındaki ya da okul öncesi dönemdeki çocuklarından bahsettikleri saptanmıştır. Yine Dayton vd. de (2016), yeni bir bebek bekliyor olmalarına rağmen baba adaylarının, daha çok büyük çocuklarına ebeveynlik yapmaktan bahsettiklerini ve bu konudaki düşünce ve hislerini anlattıklarını tespit etmiş; verilerinin baba adaylarının daha büyük çocuklarının hayatlarına doğrudan dâhil olmayı daha net bir şekilde öngördüklerini gösterdiğini ileri sürmüştür. Tüm bu bulgular temel alınarak bu çalışmada, Sımsıkı ve Şendil (2014) tarafından geliştirilen Baba Katılım Ölçeği (BAKÖ), baba adaylarının geleceğe yönelik katılım düzeylerini değerlendirmek amacıyla düzenlenmiş ve DÖBBÖ'nün geçerlik çalışması kapsamında iki ölçeğin ilişkisine bakılmıştır.

Şimdiye kadar anne ve bebeğe odaklanan desteklerin her iki ebeveyn adayına hitap edecek şekilde yeniden yapılandırılması; çocukların gelişimsel ortamlarının iyileştirilmesi kapsamında, gelecekteki baba-çocuk ilişki kalitesinin olası yordayıcılarının belirlenmesi ve genellikle daha az bilgi edinebildiği ve ebeveynlik için daha az hazırlıklı olduğu görülen baba adaylarına yönelik başarılı müdahalelerin geliştirilmesi oldukça kritik bir öneme sahip görülmektedir (WHO, 2007). Bu noktada baba adaylarının doğum öncesi dönemin hangi aşamasında inceleneceğini belirlemek de önemlidir. Alan yazındaki bulgulara göre hamile kadının görünümünde fark edilir değişiklikler olana kadar hamilelik durumu baba adayları için nispeten gerçek dışı kalabilmekte (Adamsons, 2013) ancak hamilelik ilerledikçe baba olma gerçeğinin arttığı bilinmekte, böylece fiziksel, finansal ve duygusal yönden ebeveynliğe aktif şekilde hazırlandıkları görülmektedir (Gage ve Kirk, 2002). DÖABÖ'nün (Şendil vd., 2016) baba adayları üzerinde geçerlik ve güvenirliğini incelemeyi hedefleyen bu çalışma da yukarıda belirtilen noktaların baz alınmasıyla, hamileliğin son trimesterindeki baba adayları ile yürütülmüştür. Böylece önceki trimesterlerle kıyaslandığında baba adaylarının beklentilerine yönelik daha sağlıklı ölçümler yapılacağı öngörülmektedir.

Yöntem

Araştırmanın Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubu, ilk kez baba olacak ve eşleri gebeliğinin son üç ayında olan 218 baba adayından oluşmaktadır. Katılımcıların yaşı 18-46 aralığında olup yaş ortalaması 31,03'tür (SS= 4,53). Araştırmaya dâhil olan katılımcıların, eşleri ve aileyle ilgili diğer demografik özellikler sırasıyla şu şekildedir: Katılımcıların %0,9'u (N=2) ilkokul, %11'i (N=24) ortaokul, %25,7'si (N=56) lise, %11'i (N=24) yüksekokul, %39'u (N=85) üniversite, %12,4'ü (N=27) lisansüstü mezunudur. Katılımcıların eşlerinin (anne adaylarının) yaşı 18-42 aralığında olup yaş ortalaması 28,02'dir (SS= 4,53). Katılımcıların %6,9'u (N=15) ekonomik durumlarının düşük düzeyde, %53,2'si (N=116) orta düzeyde, %36,2'si (N=79) iyi düzeyde, %3,2'si (N=7) ise çok iyi düzeyde olduğunu belirtmişlerdir. Ek olarak katılımcıların %86,7'si gebeliğin planlı olduğunu bildirmiş, yanı sıra doğacak bebeklerinin %51,4'ünün erkek, %48,6'sının ise kız olacağı bildirilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Çalışmanın verileri Demografik Bilgi Formu, Doğum Öncesi Babalık Beklentileri Ölçeği ve Baba Katılım Ölçeği ile toplanmıştır.

Demografik Bilgi Formu

Araştırmacılar tarafından hazırlanan bu form kapsamında, araştırmaya katılan babaların yaşı, eğitim durumu, mesleği, medeni durumu, kardeş sayısı, herhangi bir psikiyatrik rahatsızlık yaşayıp yaşamadığı, eşinin yaşı, eğitim durumu, mesleği, ailenin gelir düzeyi, gebeliğin planlı olup olmadığı, gebeliğin kaçınıcı haftada olduğu ve doğacak bebeğin cinsiyetine ilişkin demografik bilgileri içeren toplam 12 soru yer almaktadır.

Doğum Öncesi Babalık Beklentileri Ölçeği (DÖBBÖ)

Bu ölçeğin orijinali ilk bebeğini bekleyen ve üçüncü trimesterde olan anne adaylarının doğum öncesindeki beklentilerini belirlemek adına Coleman vd. (1999) tarafından “Doğum Öncesi Annelik Beklentileri Ölçeği (DÖABÖ)” adıyla geliştirilmiş, Şendil vd. (2016) tarafından Türkçe’ye uyarlanmıştır. Orijinali 46 maddeden ve beş boyuttan oluşan ölçeğin Türkçe uyarlama çalışması sonucunda 34 maddeden oluşan ve “Gerçekçi Olmayan Olumlu Beklentiler” ile “Gerçekçi Olmayan Olumsuz Beklentiler” olmak üzere iki faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Orijinalinde olduğu gibi beşli likert olarak değerlendirilmektedir (1= kesinlikle katılmıyorum; 5= kesinlikle katılıyorum). Alt boyut puanları hesaplanırken herhangi bir madde ters puanlanmamaktadır. Ancak toplam puan hesaplanırken gerçekçi olmayan olumsuz beklentiler boyutunu oluşturan maddelerin tamamı ters puanlanır. Ölçekten alınan toplam puanın yüksek olması gerçekçi olmayan olumlu beklentiye, düşük olması gerçekçi olmayan olumsuz beklentiye, orta düzeyde olması ise gerçekçi beklentiye işaret etmektedir. Ölçek boyutlarının Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları Gerçekçi Olmayan Olumlu Beklentiler için .95, Gerçekçi Olmayan Olumsuz Beklentiler için .87 olarak bulunmuştur.

Bu araştırmada DÖABÖ’yü ilk bebeğini bekleyen ve eşi üçüncü trimesterde olan baba adaylarına uyarlayabilmek amacıyla 34 maddelik ölçekte bulunan ve içerisinde “anne” kelimesi geçen ifadeler “baba” olarak değiştirilmiştir. Ek olarak, anne adayları için hazırlanmış olan “Çocuğumuzun doğumundan sonra eşim beni fiziksel olarak daha az çekici bulacak”, “Bazen başka bir insanın ihtiyaçları için günün yirmi dört saati hazır olduğumu hayal etmek bana zor geliyor” ve “Doğum deneyiminden sonra bir hayli geliyeceğime inanıyorum” maddeleri ölçekten çıkarılmış ve ölçek 31 maddeli haliyle baba adaylarına uygulanmıştır.

Baba Katılım Ölçeği (BAKÖ)

Bu ölçek Sımsıkı ve Şendil (2014) tarafından 3-6 yaş arasında çocuğu olan babaların çocuklarıyla birlikte hangi etkinliklere ne kadar katılım gösterdiklerini belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Babaların öz-bildirimine dayanan ölçekte toplam 37 madde bulunmaktadır ve keyfi meşguliyet, temel bakım ve ilgi ve yakınlık olmak üzere üç boyut yer almaktadır. Beşli likert üzerinden değerlendirilen ölçekten hem toplam puan hem de her bir boyut için ayrı puan elde edilebilmektedir. Ölçekten yüksek puan almak, baba katılım düzeyinin yüksek olduğuna işaret etmektedir. Ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlık katsayıları, keyfi meşguliyet boyutu için .89, temel bakım boyutu için .83, ilgi ve yakınlık boyutu için .85 ve BAKÖ toplam puanı için .92 olarak bildirilmiştir (Sımsıkı ve Şendil, 2014).

BAKÖ maddeleri bu araştırmada doğum öncesi döneme uygun olacak şekilde, baba adaylarının doğacak çocuklarıyla ilişkilerine yönelik cümle şekillerine dönüştürülmüştür.

Böylece baba adaylarının geleceğe yönelik öngördükleri katılım düzeylerini değerlendirmek hedeflenmiştir. Bu çalışmada BAKÖ boyutları için elde edilen Cronbach Alfa iç tutarlık katsayıları sırasıyla .88, .76 ve .65; toplam puanın Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı ise .92 olarak bulunmuştur.

Veri Toplama Süreci

Araştırma için İstanbul Atlas Üniversitesi Etik Kurulu'ndan etik izin alınmıştır (Tarih: 07.12.2022; Sayı: E-22686390-050.01.04-22166). Araştırmaya katılacak baba adayları uygunluk prensibine göre belirlenmiş ve ölçekler katılımcılara çevrimiçi ortamda Google Forms aracılığıyla ulaştırılmıştır. Çalışma öncesinde katılımcılara çalışmanın amacı, uygulanması ve verilerin gizliliğine ilişkin bilgilerin yer aldığı bilgilendirilmiş onam formu sunulmuş ve katılımcılar formu onayladıktan sonra ölçekleri doldurmuşlardır. Araştırmaya katılım tamamen gönüllülük esası çerçevesinde yapılmış ve ölçeklerin doldurulması yaklaşık 15 dakika sürmüştür. DÖBBÖ'nün güvenilirlik analizleri kapsamında test-tekrar test analizi yapılması için 34 katılımcıya e-posta adresleri aracılığıyla on gün sonra yeniden ulaşılmış ve ilgili ölçeği yeniden doldurmaları istenmiştir. Aynı katılımcılara uygulanan ölçekler e-posta adres bilgileri aracılığıyla eşleştirilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında DÖABÖ'nün faktör yapısının babalar için uygunluğunu belirlemek amacıyla Doğrulamalı Faktör Analizi yapılmıştır. Verilerin analizinde Jamovi 2.3 (2022) paket programı ile Rosseel vd.nin (2018) R ek paketi kullanılmıştır. Ölçeğin geçerliği kapsamında boyutlar arası korelasyon, ölçekler arası korelasyon, güvenilirlik kapsamında test-tekrar test korelasyonu ve Cronbach Alfa iç tutarlık analizi yapılmıştır. Ek olarak çalışma kapsamında doğum öncesi babalık beklentileri ile babanın yaşı arasındaki korelasyon incelenmiştir. İlgili tüm analizler SPSS 26.0 paket programıyla gerçekleştirilmiştir.

Bulgular

Doğrulamalı faktör analizi kapsamında DÖBBÖ'nün gerçekçi olmayan olumlu beklenti ve gerçekçi olmayan olumsuz beklenti boyutlarından oluşan iki faktörlü yapısını test etmek amacıyla Ki-kare/df, SRMR (Standardized Root Mean Square Residual), RMSEA (Root Mean Square Error of Approximation), CFI (Comparative Fit Index) ve TLI (Tucker-Lewis Index) uyum indeksleri incelenmiştir. Uyum değerleri bakımından Ki-kare/df oranının 2'den küçük olması iyi, 2 - 5 arasında olması ise kabul edilebilir düzeyde olduğunu göstermektedir. RMSEA ve SRMR değerlerinin .05'ten küçük olması iyi, .05 - .08 arasında olması ise kabul edilebilir düzeyde olduğunu göstermektedir. CFI ve TLI değerlerinin ise .95'in üzerinde olması iyi, .90 - .95 arasında olması ise kabul edilebilir düzeyde olduğuna işaret etmektedir. Elde edilen sonuçlar incelendiğinde uyum değerlerinin sınırda ya da sınırın altında kaldığı görülmüştür ($X^2=1188$, $X^2/df = 2,74$, $p < .001$, SRMR= .059, RMSEA = .089, CFI = .883, TLI = .874). Modelin uyumu üzerinde etki yaratan bir diğer ölçüt olarak faktör yükü .30'un altında olan madde olup olmadığı incelenmiş ve herhangi bir maddenin .30'un altında yüklenmediği görülmüştür. Öte yandan yapılan analizde modelin iyileştirilmesine yönelik önerilen modifikasyonlar olduğu görülmüş ve öneri doğrultusunda 22-23, 8-9 ve 29-

31 maddeleri arasındaki hatalar ilişkilendirilmiştir. Yapılan ilişkilendirme sonrasında uyum indeks değerlerinin istenen düzeye geldiği görülmüştür ($X^2=1001$, $X^2/df = 2,32$, $p < .001$, SRMR= .055, RMSEA = .078, CFI = .911, TLI = .904). Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen iki faktörlü yapı, maddeleri, boyutları ve faktör yükleri ile beraber Tablo 1’de verilmiştir. Buna göre 20 maddeden oluşan birinci faktör gerçekçi olmayan olumlu beklentiler boyutunu, 11 maddeden oluşan ikinci faktör ise gerçekçi olmayan olumsuz beklentiler boyutunu temsil etmektedir.

Tablo 1.
DÖBBÖ ile Gerçekleştirilen Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Maddeler	Faktör Yükleri
Gerçekçi Olmayan Olumlu Beklentiler	
30. Sanıyorum bebeğim doğduğunda çok büyük bir sevgi hissedeceğim.	.96
11. Bebeğimin dünyayı tanımamasının gelişimini izlemek büyüleyici olacak.	.94
22. Bir bebeğin katılımı, bir evi sıcak ve sevgi dolu yapar.	.92
17. Çocuğumun doğumunun, yaşamımda yeni fırsatlar sunacak, heyecanlı bir adım olduğuna inanıyorum.	.89
28. Bebeğimi kollarımın arasına alacağım an için bazen çok fazla sabırsızlanıyorum.	.89
2. Bebeğimin doğumu eşimle ilişkimi daha anlamlı yapacak.	.85
6. Çocuğumla birlikte huzurluysam, o daha iyi beslenecek ve daha iyi uyuyacaktır.	.85
19. Sevdiğini hisseden bebekler genellikle mutludur ve bu nedenle bakımları kolaydır.	.85
23. İnsanın bir bebekten aldığı kusursuz ve saf sevgi, diğer hiçbir ilişkiye eşdeğer değildir.	.83
24. Ulaşmak için çaba harcamayı planladığım bir ideal baba hayalim var.	.83
1. Kendimi, rahatsız edilmeden uzun bir süre bebeğimi tutarken ve kucaklarken hayal ediyorum.	.82
3. Bu çocuk diğer yaşam olaylarının yapamayacağı bir şekilde yaşamımı bütünleyecek.	.82
13. Babalığın verdiği keyfin, zorluklarından daha ağır basacağını umuyorum.	.82
21. Çocuk yetiştirme, yeniden çocukluğa dönüş yolculuğu için eşsiz bir fırsat sağlar.	.80
29. Diğer babaları izlerken, belirli durumlarda ne kadar benzer veya farklı tepkiler vereceğimi tahmin etmeye çalışıyorum.	.80
27. Sık sık bebeğimin ne kadar güzel olacağını düşünüyorum.	.77
14. Bir çocuğun babası olmakla kıyaslandığında yaşamdaki diğer şeyler önemsiz görünecektir.	.67
7. Çocuğum ağladığında derdini anlayabileceğimi ve onu çabucak avutacağımı umuyorum.	.64
31. Benim çocuğumun ne kadar benzer ya da farklı olacağını hayal etmeye çalışarak şimdi çocukları daha yakından izliyorum.	.63
26. Günlük yaşamımda kendimi sıklıkla, çocuğumun bakımıyla çok eğlendiğimi hayal ederken buluyorum.	.52
Gerçekçi Olmayan Olumsuz Beklentiler	
10. Bebeğimin doğumu eşimle ilişkiye büyük bir gerginlik getirecektir.	.85
20. Çocuklar konuşmaya başlayana kadar çok fazla eğlenceli değildir.	.79
5. Yeterli bir baba olma yeteneğim konusunda endişeliyim.	.77
4. Kendimi bir baba olarak hayal etmekte zorlanıyorum.	.76
9. Bebek doğduğunda sosyal yaşamım altüst olacak.	.73
15. Bazen bir çocuk yetiştirmenin getirdiği yaşam boyu bağlılıktan korku duyuyorum.	.71
12. Bebek küçükken yaşamımı ertelemek zorundaymışım gibi hissediyorum.	.64
25. Bebeğim olduktan sonra arkadaşlarım muhtemelen beni daha az eğlenceli bulacaklar.	.62

Tablo 1. devamı

DÖBBÖ ile Gerçekleştirilen Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

18. Bebeğimiz doğduktan sonra eşim benimle konuşmayı daha az ilginç bulacak.	
16. Herhangi birinin yeni doğan bir bebeğin bakımından tamamen keyif alacağı konusunda ciddi şüphelerim var.	.43
8. Bebeğimin doğumu yaşam tarzımı kısıtlayacak.	.43

Yapı geçerliği kapsamında DÖBBÖ'nün boyutları arasındaki korelasyon incelenmiş ve bulgular Tablo 2'de sunulmuştur. Korelasyon katsayıları yorumlanırken elde edilen değerler 0-.30 aralığında olması düşük düzeyde ilişkiye, .30-.70 aralığında olması orta düzeyde ilişkiye, .70-1.00 aralığında olması ise yüksek düzeyde ilişkiye işaret etmektedir (Büyüköztürk, 2020). Buna göre DÖBBÖ'nün gerçekçi olmayan olumlu beklentiler ile gerçekçi olmayan olumsuz beklentiler boyutları arasında yüksek düzeyde olumsuz yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Tablo 2.

DÖBBÖ Boyutlarının ve DÖBBÖ Toplam Puanın Tanımlayıcı İstatistikleri, Pearson Korelasyon Katsayıları ve Test-Tekrar Test Spearman Korelasyon Katsayıları

Değişkenler	Ort.	SS.	Min	Max	1	2	3
1. Gerçekçi Olmayan Olumlu Beklentiler	48,83	23,07	20,00	100,00	(.83***)	-.78***	.98***
2. Gerçekçi Olmayan Olumsuz Beklentiler	37,00	5,39	11,00	55,00		(.85***)	-.89***
3. DÖBBÖ Toplam Puan	77,87	32,18	32,00	155,00			(.89***)
							.97

Not. N = 218; ***p < .001. Boyutların test-tekrar test korelasyon katsayıları parantez içinde verilmiştir (N = 34, ***p < .001). Boyutların Cronbach Alfa iç tutarlık katsayıları ise italik olarak belirtilmiştir.

Yine yapı geçerliği kapsamında DÖBBÖ boyutları ve toplam puanı ile BAKÖ toplam puanı arasındaki korelasyon incelenmiş ve bulgular Tablo 3'te sunulmuştur. Buna göre DÖBBÖ toplam puanı ve gerçekçi olmayan olumlu beklentiler boyutu ile BAKÖ toplam puanı arasında olumlu yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunurken, gerçekçi olmayan olumsuz beklentiler boyutu ile BAKÖ toplam puanı arasında ise düşük düzeyde olumsuz yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 3.

DÖBBÖ Boyutları ve DÖBBÖ Toplam Puanı ile BAKÖ Toplam Puanı Arasındaki Korelasyona İlişkin Spearman Korelasyon Katsayıları

Değişkenler	1	2	3	4
1. Gerçekçi Olmayan Olumlu Beklentiler	-	-.14	.85***	.58***
2. Gerçekçi Olmayan Olumsuz Beklentiler		-	-.60**	-.33**
3. DÖBBÖ Toplam Puan			-	.61***
4. BAKÖ Toplam Puan				-

Not. N = 63; **p < .01, ***p < .001.

DÖBBÖ'nün güvenilirlik analizleri kapsamında Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı hesaplanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre gerçekçi olmayan olumlu beklentiler, gerçekçi olmayan olumsuz beklentiler ve toplam puan katsayıları sırasıyla .98, .91 ve .97 olarak bulunmuştur (Bkz. Tablo 2). Yine güvenilirlik analizleri kapsamında araştırmadaki katılımcı grubunda yer alan 34 katılımcıya on gün arayla DÖBBÖ yeniden uygulanmış ve ölçeğin test-tekrar test korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. Yapılan analiz sonucunda boyutlar arasındaki korelasyonların olumlu yönde ve yüksek düzeyde anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Bkz. Tablo 2).

Araştırma kapsamında doğum öncesi babalık beklentileri boyutları ile babaların yaşı arasındaki ilişki de incelenmiştir. Bu amaçla yapılan Spearman korelasyon analizi sonucunda babaların yaşı ile gerçekçi olmayan olumlu beklentiler arasında düşük düzeyde olumlu yönde anlamlı bir ilişki ($\rho = .18, p < .01$) bulunurken gerçekçi olmayan olumsuz beklentiler boyutu arasında düşük düzeyde olumsuz yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($\rho = -.14, p < .05$).

Tartışma ve Sonuç

İlk kez çocuk sahibi olacak anne-baba adaylarının doğum öncesi beklentilerinin, doğumdan sonraki süreci çeşitli yönlerden etkilediği alan yazında görülmektedir. Ebeveynliğe geçişin hayatlarını nasıl etkileyeceğinin daha çok farkında olan adayların, karşılaşabilecekleri zorlu ya da olumsuz durumlarla baş etmek için stratejiler geliştirebileceği bilinmektedir. Örneğin geçiş sürecinde kaygı gibi olumsuz duygularla baş edebilmek için ebeveyn adayları, kendilerini psikolojik olarak hazırlamak şeklinde bir strateji kullanabilmektedir (Pancer vd., 2000). Dolayısıyla ebeveyn adaylarının doğum öncesi beklentilerini iyi anlamak, gerçekçi olmayan beklentilere yönelik farkındalık kazandırmak önemli bir konumda durmaktadır. Ancak araştırmaların çoğu annelerle yürütüldüğü için, annelerle kıyaslandığında, babaların doğum öncesinde bebekleriyle ilişki geliştirmeleri hakkında daha az şey bilindiği görülmektedir (Dayton vd., 2016). Oysaki babaların hamilelikten itibaren çocuklarının hayatlarına ne kadar çok dâhil olurlarsa, fiziksel, bilişsel ve sosyo-duygusal sonuçlar açısından çocuklarının o kadar iyi durumda olduğuna yönelik bulgulara rastlanmaktadır (Cabrera ve Tamis-LeMonda, 2013, akt. Dayton vd., 2016). Bu nedenle, sadece anne adayının değil, ebeveyn adaylarının çift olarak doğum öncesi dönemde ve doğumda desteklenmesi gerektiği (Chandler ve Field, 1997); baba adayının da ruh sağlığı açısından değerlendirilmesinin önemli olduğu mutlaka göz önünde tutulmalıdır (Güleç Şatır ve Kavlak, 2023). Baba adaylarının doğum öncesi dönemde “baba olma” rolünü benimsemeleri durumunda doğum öncesi katılımlarının da artabileceği, bu durumun da uzun vadede aile ve toplum özelinde önemli katkılar sağlayacağı belirtilmektedir (Adamsons, 2013). Dolayısıyla hamileliğin daha başından itibaren baba adaylarını da sürece dahil etmek gerekmektedir (Pålsson vd., 2017). Oysaki konuyla ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında doğum öncesi beklentilerin annelik çerçevesinde değerlendirildiği ve bu kapsamda Türkçe'ye uyarlanan ölçeğin araçlarının olduğu görülmüş ancak doğum öncesi babalık beklentilerini ölçen geçerli ve güvenilir bir ölçekle karşılaşılmamıştır. Bu sebeple bu çalışmada Coleman vd. (1999) tarafından geliştirilen ve Şendil vd. (2016) tarafından Türkçe uyarlaması yapılan DÖABÖ'nün babalara uyarlanması amaçlanmıştır.

İlk olarak, ölçeğin faktör yapısının babalar için uygunluğunu belirlemek amacıyla yapılan Doğrulamalı Faktör Analizi sonuçları, ölçeğin orijinal yapısının korunduğunu göstermiştir. Yanı sıra ölçeğin yapı geçerliği kapsamında ölçek boyutları arasındaki korelasyonlar incelenmiştir. Buna göre gerçekçi olmayan olumlu beklentiler ile gerçekçi olmayan olumsuz beklentiler boyutları arasında olumsuz yönde yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

Alan yazında katılımcı olarak ilk kez baba olacakları dahil eden bazı çalışmaların da (Foley vd., 2019; Pålsson vd., 2017), bu çalışmada uyarlanan ölçek maddelerini destekler nitelikte tema ve kavramlar saptadığı dikkat çekmektedir. Görüşmelerden elde edilen sonuçlarla ölçek boyut ve maddelerinin tutarlı olması, bu ölçek ile son trimesterdeki baba adaylarının beklentilerine yönelik doğru ölçümler yapılacağına dair bir işaret olarak görülebilir. Yine Pålsson vd.nin (2017) çalışmasında babaların hazırlıklı olmayı gerektirdiğini düşündükleri bebek ve çift ilişkisiyle ilgili güçlükler dile getirilmiştir. Bu çalışmadaki ölçek maddelerini akla getiren bu geribildirimler, uyarlanan ölçeğin babaların ihtiyaçlarını saptayabilmek adına da önemli bir basamak olabileceğini düşündürmektedir.

Ölçeğin yapı geçerliği kapsamında yapılan ölçekler arası korelasyon analizi için DÖBBÖ boyutları ve toplam puanı ile BAKÖ toplam puanı arasındaki korelasyon incelenmiştir. Elde edilen sonuçlarda, DÖBBÖ toplam puanı ve gerçekçi olmayan olumlu beklentiler boyutu ile BAKÖ toplam puanı arasında olumlu yönde orta düzeyde, gerçekçi olmayan olumsuz beklentiler boyutu ile BAKÖ toplam puanı arasında ise olumsuz yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Yani baba adaylarının doğum öncesi gerçekçi olmayan olumlu beklentileri ne kadar yüksekse, henüz doğmamış çocuklarıyla gelecekteki olası ortak etkinliklere katılım sağlama istekleri de o kadar yüksek olmaktadır. Bu bulgular alan yazında doğum öncesindeki baba adaylarının, doğum sonrasında özellikle çocukları daha büyükken gerçekleştirmeyi hedefledikleri katılım etkinliklerine odaklandıklarını gösteren çalışma bulguları ile benzerlik göstermektedir (örn. Dayton vd., 2016; Foley vd., 2019). Yine baba adaylarının çocukları büyüdükçe kendilerini ve ebeveynlik katkılarını daha önemli görebileceklerine dair sunulan bulgular da (Dayton vd., 2016) doğum öncesi beklentiler ile baba katılımı arasındaki ilişkiye yönelik katkı sağlamaktadır.

Ölçeğin güvenirlik analizleri kapsamında gerçekçi olmayan olumlu beklentiler, gerçekçi olmayan olumsuz beklentiler ve toplam puan Cronbach Alfa iç tutarlık katsayılarının yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Güvenirlik analizleri kapsamında yapılan test-tekrar test korelasyon analiz sonucu ise boyutlar arasındaki korelasyonların olumlu yönde ve yüksek düzeyde anlamlı olduğunu göstermiştir. Özetle, yukarıda belirtilen bulgular DÖBBÖ'nün, ilk bebeğini bekleyen babaların babalık beklentilerini ölçen psikometrik açıdan yeterli, geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğunu ortaya koymaktadır.

Çalışma kapsamında ayrıca, doğum öncesi babalık beklentileri boyutları ile babaların yaşı arasındaki ilişki de incelenmiştir. Yapılan analiz sonuçları, babaların yaşı ile gerçekçi olmayan olumlu beklentiler arasında düşük düzeyde olumlu yönde, gerçekçi olmayan olumsuz beklentiler boyutu arasında ise düşük düzeyde olumsuz yönde anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir. Schytt ve Bergstrom'un (2014) ilk çocuğun doğumuna ilişkin beklenti ve deneyimlerin baba yaşıyla ilişkili olduğunu bulan çalışmasında, yaşça daha büyük olan

baba adaylarının doğum ve ebeveynlik hazırlıklarıyla daha fazla meşgul oldukları; daha genç olanların ise sosyoekonomik koşullarla ilgili daha fazla endişe duydukları saptanmıştır. Aynı çalışmada genç babaların yeni bir aile için sosyoekonomik temeller oluşturmaya çalışırken, yaşça daha büyük olanların ise baba olma durumunun psikolojik yönlerine odaklanabildiklerine dikkat çekilmiştir. Bununla birlikte yaşça daha büyük olan baba adayları doğum sürecine yönelik daha olumsuz duygu ve beklentilere sahip gözükmektedirler (Schytt ve Bergstrom, 2014). Bu çalışmada kullanılan ölçek, bebek, zevk, arkadaşlar, yaşam ve imge gibi geleceğe dönük daha duygusal ve sosyal konular üzerinden bir değerlendirme yaptığı için babaların yaşı arttıkça gerçekçi olmayan olumlu beklenti düzeyinin artmasına yönelik sonuç, yukarıda bahsedilen çalışmada belirtilen yaşça daha büyük olan babaların psikolojik yönlere odaklanması bulgusuyla bağdaştırılabilir durmaktadır. Babalık beklentileri ile babaların yaşına yönelik gelecekte yeni çalışmalar yapılmasının, bu konuda daha iyi bir tartışma zemini oluşturacağı düşünülmektedir.

Çocuk ve aile yararı göz önünde tutulduğunda gerek araştırma gerekse uygulama alanında doğum öncesi ve doğum sonrası erken dönemde babalara daha fazla yer verilmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır (Bakermans-Kranenburg vd., 2019). Babalara uygun şekilde destek sunabilmek adına da kendilerinin doğum öncesi, doğum esnası ve doğum sonrası erken dönemlerde ne tür desteklere ihtiyaç duyduklarını tanımlamak kritik öneme sahip gözükmektedir (Leahy-Warren vd., 2023). Olumlu ebeveynliğin belirleyicilerine yönelik çalışmalar kapsamında hamilelik dönemi, gerçekleştirilecek müdahaleler açısından önemli bir fırsat olarak görülmektedir (Foley ve Hughes, 2018). Fakat bu noktada baba kimliğini güçlendirebilmek için baba adaylarına annelerle eşit düzeyde bir ebeveyn muamelesi yapılması gerektiği (Pålsson vd., 2017), yanı sıra olumlu ve gerçekçi babalık imajları ve hedefleri geliştirmeleri konusunda kendilerine yeterince olanak sağlanması gerektiği üzerinde önemle durulmalıdır (Wilkes vd., 2011).

Baba adaylarının yeni bir bebeğe ebeveynlik yapmaya hazırlanırken sorumluluk yükü taşıdıkları ortaya konmuştur (Dayton vd., 2016). Ayrıca kendilerinin ebeveynliğe geçişi daha rahat gerçekleştirebilmeleri için ek bilgilere ihtiyaç duydukları (Tiller, 1995), çok az destek alan ya da hiç destek alamayan birçok baba için doğum sonrası dönemin zor geçtiği saptanmıştır (Leahy-Warren vd., 2023). Ayrıca gerçekçi beklentiler oluşturabilmek için bebekle yaşamaya dair net bilgilere gereksinim duyulduğu öne sürülmektedir (Entsieh ve Kristensson Hallström, 2016; Persson vd., 2011, 2012). Bu noktada, babaların doğum öncesi dönemde ve doğumdan sonraki ilk birkaç yılda müdahale çalışmalarına daha açık ve istekli oldukları bilgisi (Dayton vd., 2016) ile destek ve müdahale çalışmalarının doğum öncesi dönem boyunca sunulabileceği vurgusu (Kaźmierczak vd., 2020) göz önünde tutulmalıdır. Üstelik baba olarak yeni rollerinde tanınan ve hamilelik sırasında duygusal destek deneyimleyen baba adaylarının daha iyi fiziksel ve ruhsal sağlığa sahip oldukları bulunmuştur (WHO, 2007). Baba adaylarına yönelik gerçekleştirilecek katılım programlarının çeşitli özelliklere sahip olması önerilmektedir: belirli ebeveynlik bilgi ve becerilerini içermek, baba rolü hakkında düşünmeye sevk etmek, eş desteği ve ortak ebeveynlik vurgusu yapmak, baba adaylarının perinatal dönemde öz bakım ve ruh sağlığına ilişkin ihtiyaçlarını keşfetmek, hamilelikte baba katılım desteğini başlatmak adına çeşitli sağlık çalışanları arasındaki işbirliklerini güçlendirmek (Allport-Altillo vd., 2020).

Baba olma durumuna daha geniş bir sistem içinde bakılırsa, erkeklerin baba olmasını desteklemenin, politik, sosyokültürel ve işyeri değişiklikleri gerektirdiğine ve ebeveynliğe geçiş sürecinde anneler gibi babaların da büyük bir dönüşümden geçtiğini ve bebeklerinin gelişimini şekillendirmede önemli bir rol oynadığını toplumların kabul etmesinin gerekli olduğuna işaret edilmektedir (Leahy-Warren vd., 2023). Her ne kadar baba adaylarının erkeklerden ziyade kadınlardan ebeveynlik tavsiyesi ve desteği alma eğiliminde olduklarını gösteren bulgular mevcut olsa da (Dayton vd., 2016), babaların diğer babalarla bağlantı kurmaya ihtiyaç duydukları da ileri sürülmektedir (Leahy-Warren vd., 2023). Kendileri gibi başkalarının da benzer deneyimler yaşadığını görebilmeleri adına ebeveynlik için sosyal destek kritik bir konumda durmaktadır (Dayton vd., 2016). Babalara destek sağlanması durumu, deneyimli babaların doğum öncesi dönemdeki babalara gönüllü olarak zaman ve destek sağlamasını kapsar gözükmektedir (Wilkes vd., 2011).

Ana çocuk sağlığı hizmetlerinin, büyük oranda anne ve çocuk sağlığına odaklandığının ve babaların bu süreçlere yönelik ihtiyaçlarının çoğunlukla bu hizmet kapsamının dışında tutulduğunun (WHO, 2007), yanı sıra sağlık hizmeti sağlayıcılarının genellikle baba adaylarını hamilelik sürecinin ayrılmaz bir parçası olarak görmediğinin altı çizilmektedir (Chandler ve Field, 1997). Oysaki sağlık hizmetleri ile sağlık çalışanlarının, anneler kadar doğum öncesindeki babalar için de özel bir yere sahip olması gerekmektedir. Bununla birlikte anne ve baba adaylarının, hamilelikle ilgili en çok güvendikleri bilgi kaynağının sağlık çalışanları olduğunun saptandığı dikkat çekmektedir (Allport-Altillo vd., 2020). Örneğin Pålsson vd.nin (2017) belirttiğine göre ebeler, baba adaylarının hazırlıklarında destek olacak yetkin ve güvenilir bir rehber olarak konumlandırılmıştır. Yine hemşirelerin, ailenin ayrılmaz bir üyesi olarak anne ve babaların rollerini netleştirmelerinde ve tanımlamalarında yardımcı olabileceği vurgulanmaktadır (Tiller, 1995). Yani sağlık profesyonellerinin, baba adaylarına yön verme ve destek olma konusunda önemli bir rol oynadıkları bilinmektedir (Leahy-Warren vd., 2023). Bu nedenle uygulama alanında çalışanların, hamileliğin erken dönemlerinde dahi hem anne hem de baba adaylarına ulaşmaları ve onları, babalığın önemine vurgu yapan, annelerin babaların yeterliğine olan inançlarını artıran doğum öncesi programlara dâhil etmeleri önerilmektedir (Adamsons, 2013). Ayrıca doğum öncesi beklentilerin tespiti ve sağlıklı şekillerde yönlendirilmesi açısından katkı sunacağı düşünülen bir başka öneri de sağlık profesyonellerinin sunacağı ortam olabilir. Bu öneri, babaların kendi duygularını rahatlıkla aktarabildiği, bu sayede babaların hamilelik dönemindeki duyguları ile doğumunu bekledikleri bebeklerine yönelik hislerinin farkında olmalarını sağlayabilen bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır (Güleç Şatır ve Kavlak, 2023). Bunlara ek olarak ilk kez baba olanların beklenti ve deneyimlerini yaş farklılıkları açısından da değerlendirebilmek, ebe ve doktor gibi sağlık çalışanlarının kişiye özel bilgi ve destek sağlamalarının da önünü açabilir durmaktadır (Schytt ve Bergstrom, 2014). Doğum öncesi babalık beklentilerine etkisi açısından son yıllarda 4D ultrason görüntülerinin araştırmalarda kullanılması da dikkate değer gözükmektedir. Ammaniti ve Menozzi'nin (2021) sunduğu bilgiler doğrultusunda hamileliğin son trimesterinde bebeklerinin görüntüsünü dört boyutlu ultrason videosunda görme deneyiminin, hamilelik boyunca gelişen bebeğe ilişkin zihinsel temsilleri şekillendirebileceği, bunun yanında ebeveyn adaylarının doğum sonrası etkileşimlere dair fantezilerini/hayallerini

ve beklentilerini paylaşmasını teşvik edebileceği vurgulanmaktadır (Ammaniti ve Menozzi, 2021).

Ross-Plourde vd. (2022), babaların doğum öncesi özelliklerinin, doğum sonrası davranışlarını açıklarken dikkate alınması gerektiğini vurgulamaktadır. Aynı araştırmacılar, babanın çocuk bakımına katılımını şekillendiren anne özelliklerinin yanı sıra bu özelliklerin de mutlaka hesaba katılmasını gerekli görmektedirler. Bu bağlamda doğum öncesi babalık beklentileri, doğum sonrası babalık davranışını yordaması beklenen doğum öncesi özellikler kapsamında ele alınabilecek önemli bir değişken olarak da konumlandırılabilir gözükmektedir. Diğer yandan ebeveynliğe geçiş sürecinde anne ve baba adaylarının verdiği tepkilerin birbirinden farklı olması dolayısıyla (Pancer vd., 2000), hem doğum öncesi annelik beklentilerinin hem de doğum öncesi babalık beklentilerinin karşılaştırılabilir şekilde ayrı ayrı ölçülmesi, hatta her iki grubun ihtiyaçlarına göre eğitim programları düzenlenmesi faydalı olabilir. Görüldüğü gibi bu çalışma ile alana kazandırılan DÖBBÖ'nün, gerek sosyal bilimler gerekse sağlık bilimleri açısından araştırma ve uygulama süreçlerine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Adamsons, K. (2013). Possible selves and prenatal father involvement. *Fathering: A Journal of Theory, Research, and Practice about Men as Fathers*, 11(3), 245–255. <https://doi.org/10.3149/fth.1103.245>
- Allport-Altillo, B. S., Aqil, A. R., Nelson, T., Johnson, S. B., Labrique, A. B., Carabas, Y., & Marcell, A. V. (2020). Parents' perspectives on supporting father involvement in African American families during pregnancy and early infancy. *Journal of the National Medical Association*, 112(4), 344–361. <https://doi.org/10.1016/j.jnma.2020.04.002>
- Altan, S. (2019). *Hamile kadın ve eşlerinin doğum öncesi ve sonrası bebeğe bağlanma düzeyleri, evlilik uyumu ve doğum öncesi beklentileri arasındaki ilişkilerin incelenmesi: Boylamsal bir çalışma* [Yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Altenburger, L. E., & Schoppe-Sullivan, S. J. (2020). New fathers' parenting quality: Personal, contextual, and child precursors. *Journal of Family Psychology*, 34(7), 857–866. <https://doi.org/10.1037/fam0000753>
- Alyousefi-van Dijk, K., De Waal, N., Van IJzendoorn, M. H., & Bakermans-Kranenburg, M. J. (2022). Development and feasibility of the prenatal video-feedback intervention to promote positive parenting for expectant fathers. *Journal of Reproductive and Infant Psychology*, 40(4), 352–365. <https://doi.org/10.1080/02646838.2021.1886258>
- Ammaniti, M., & Menozzi, F. (2021). Maternal and paternal coparenting representations and interactions during pregnancy. R. Kuersten-Hogan & J. P. McHale (Eds.), *Prenatal family Dynamics: Couple and coparenting relationships during and postpregnancy* içinde (s. 85-106). Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-51988-9>
- Andersson, E., Norman, Å., Kanlinder, C., & Plantin, L. (2016). What do expectant fathers expect of antenatal care in Sweden? A cross-sectional study. *Sexual & Reproductive Healthcare*, 9, 27-34. <https://doi.org/10.1016/j.srhc.2016.06.003>
- Bakermans-Kranenburg, M. J., Lotz, A. M., Dijk, K. A., & Van IJzendoorn, M. (2019). Birth of a father: Fathering in the first 1,000 days. *Child Development Perspectives*, 13(4), 247–253. <https://doi.org/10.1111/cdep.12347>
- Biehle, S. N., & Mickelson, K. D. (2012). First-time parents' expectations about the division of childcare and play. *Journal of Family Psychology*, 26(1), 36–45. <https://doi.org/10.1037/a0026608>
- Büyüköztürk, Ş. (2020). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı: İstatistik, araştırma deseni SPSS uygulamaları ve yorum* (27. Baskı). Pegem Akademi.
- Chhabra, J., McDermott, B., & Li, W. (2020). Risk factors for paternal perinatal depression and anxiety: A systematic review and meta-analysis. *Psychology of Men & Masculinities*, 21(4), 593–611. <https://doi.org/10.1037/men0000259>
- Chandler, S., & Field, P. A. (1997). Becoming a father: First-time fathers' experience of labor and delivery. *Journal of Nurse-Midwifery*, 42(1), 17-24. [https://doi.org/10.1016/S0091-2182\(96\)00067-5](https://doi.org/10.1016/S0091-2182(96)00067-5)

- Coleman, P., Nelson, E. S., ve Sundre, D. L. (1999). The relationship between prenatal expectations and postnatal attitudes among first-time mothers. *Journal of Reproductive and Infant Psychology*, 17(1), 27-39. <https://doi.org/10.1080/02646839908404582>
- Cowan, P. A., & Cowan, C. P. (2021). Foreword. R. Kuersten-Hogan & J. P. McHale (Eds.), *Prenatal family dynamics: Couple and coparenting relationships during and postpregnancy* içinde (s. vii-x). Springer Nature Switzerland. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-51988-9>
- Dayton, C. J., Buczkowski, R., Muzik, M., Goletz, J., Hicks, L., Walsh, T. B., & Bocknek, E. L. (2016). Expectant fathers' beliefs and expectations about fathering as they prepare to parent a new infant. *Social Work Research*, 40(4), 225–236. <https://doi.org/10.1093/swr/svw017>
- Deave, T., & Johnson, D. (2008). The transition to parenthood: What does it mean for fathers? *Journal of Advanced Nursing*, 63(6), 626–633. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.2008.04748.x>
- Delmore-Ko, P., Pancer, S. M., Hunsberger, B., Pratt, M. (2000). Becoming a parent: The relation between prenatal expectations and postnatal experience. *Journal of Family Psychology*, 14(4), 625-640. <https://doi.org/10.1037//0893-3200.14.4.625>
- Dünya Sağlık Örgütü (WHO). (2007). *Fatherhood and Health outcomes in Europe*.
- Entsieh, A. A., & Kristensson Hallström, I. (2016). First-time parents' prenatal needs for early parenthood preparation-A systematic review and meta-synthesis of qualitative literature. *Midwifery*, 39, 1-11. <http://dx.doi.org/10.1016/j.midw.2016.04.006>
- Feldman, S. S., & Nash, S. C. (1984). The transition from expectancy to parenthood: Impact of the firstborn child on men and women. *Sex Roles*, 11(1-2), 61-78. <https://doi.org/10.1007/BF00287441>
- Fenwick, J., Bayes, S., & Johansson, M. (2012). A qualitative investigation into the pregnancy experiences and childbirth expectations of Australian fathers-to-be. *Sexual & Reproductive Healthcare*, 3(1), 3–9. <https://doi.org/10.1016/j.srhc.2011.11.001>
- Flykt, M., Lindblomvd, J., Punamäki, R.-L., Poikkeus, P., Repokari, L., Unkila-Kallio, L., Vilska, S., Sinkkonen, J., Tiitinen, A., Almqvist, F., & Tulppala, M. (2009). Prenatal expectations in transition to parenthood: Former infertility and family dynamic considerations. *Journal of Family Psychology*, 23(6), 779–789. <https://doi.org/10.1037/a0016468>
- Foley, S., & Hughes, C. (2018). Great expectations? Do mothers' and fathers' prenatal thoughts and feelings about the infant predict parent-infant interaction quality? A meta-analytic review. *Developmental Review*, 48, 40-54. <https://doi.org/10.1016/j.dr.2018.03.007>
- Foley, S., Branger, M. C. E., Alink, L. R. A., Lindberg, A., & Hughes, C. (2019). Thinking about you baby: Expectant parents' narratives suggest prenatal spillover for fathers. *Journal of Family Psychology*, 33(8), 905–915. <https://doi.org/10.1037/fam0000568>

- Gage, J. D., & Kirk R. (2002). First-time fathers: Perceptions of preparedness for fatherhood. *Canadian Journal of Nursing Research*, 34(4), 15–24.
- Glover, V., & Capron, L. (2017). Prenatal parenting. *Current Opinion in Psychology*, 15, 66-70. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2017.02.007>
- Güleç Şatır, D., & Kavlak, O. (2021). “Paternal Antenatal Bağlanma Ölçeği”nin Türkçe versiyonunun geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Journal of Human Sciences*, 18(1), 1-11. <https://doi.org/10.14687/jhs.v18i1.6047>
- Güleç Şatır, D., & Kavlak, O. (2023). Alexithymia and fetal attachment in expectant fathers. *Artuklu International Journal of Health Sciences*, 3(2), 123-128. <https://doi.org/10.58252/artukluder.1293993>
- Hildingsson, I., & Sjöling, M. (2011). Fathers’ experiences of support during pregnancy and the first year following childbirth—findings from a Swedish regional survey. *Journal of Men's Health*, 8(4), 258-266. <https://doi.org/10.1016/j.jomh.2011.03.007>.
- Huth-Bocks, A. C., Theran, S. A., Levendosky, A. A., Bogat, G. A. (2011). A social-contextual understanding of concordance and discordance between maternal prenatal representations of the infant and infant-mother attachment. *Infant Mental Health Journal*, 32(4), 405-426.
- Kalmuss, D., Davidson, A., Cushman, L. (1992). Parenting expectations, experiences, and adjustment to parenthood: A test of the violated expectations framework. *Journal of Marriage and Family*, 54(3), 516-526.
- Kao, B.-C., Gau, M.-L., Wu, S.-F., Kuo, B.-J., & Lee, T.-Y. (2004). A comparative study of expectant parents' childbirth expectations. *Journal of Nursing Research*, 12(3), 191-202. <https://doi.org/10.1097/01.JNR.0000387503.21749.0d>
- Kaźmierczak, M., Pawlicka, P., Łada-Maśko, A. B., van IJzendoorn, M. H., & Bakermans-Kranenburg, M. J. (2020). How well do couples care when they are expecting their first child? Family and dyadic predictors of parental sensitivity in expectant couples. *Frontiers in Psychiatry*, 11, 1-8. <https://doi.org/10.3389/fpsyt.2020.562707>
- Kowlessar, O., Fox, J. R., & Wittkowski, A. (2014). First-time fathers’ experiences of parenting during the first year. *Journal of Reproductive and Infant Psychology*, 33(1), 4–14. <https://doi.org/10.1080/02646838.2014.971404>
- Larney, B., Cousens, P., & Nunn, K. P. (1997). Maternal representation reassessed. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 2(1), 125-144. <https://doi.org/10.1177/1359104597021009>
- Lawrence, E., Nylén, K., Cobb, R. J. (2007). Marital satisfaction across the transition to parenthood. *Journal of Family Psychology*, 22(1), 41-50.
- Leahy-Warren, P., Philpott, L., Elmir, R., & Schmied, V. (2023). Fathers’ perceptions and experiences of support to be a parenting partner during the perinatal period: A scoping review. *Journal of Clinical Nursing*, 32, 3378–3396. <https://doi.org/10.1111/jocn.16460>

- Lindstedt, J., Korja, R., Vilja, S., & Ahlqvist-Björkroth, S. (2021). Fathers' prenatal attachment representations and the quality of father-child interaction in infancy and toddlerhood. *Journal of Family Psychology*, 35(4), 478-488. <https://doi.org/10.1037/fam0000813>
- May, K. A. (1978). Active involvement of expectant fathers in pregnancy: Some further considerations. *JOGN Nursing*, 7(2), 7-12. <https://doi.org/10.1111/j.1552-6909.1978.tb00901.x>
- McHale, J. P., Kazali, C., Rotman, T., Talbot, J., Carleton, M., & Lieberman, R. (2004). The transition to coparenthood: Parents' prebirth expectations and early coparental adjustment at 3 months postpartum. *Development and Psychopathology*, 16, 711-733. <https://doi.org/10.1017/S0954579404004742>
- Miscioscia, M., De Carli, P., Sacchi, C., Tasker, F., & Simonelli, A. (2021). Attachment matching and coparental interactions in same-sex and different-sex couples planning parenthood. R. Kuersten-Hogan & J. P. McHale (Eds.), *Prenatal family dynamics: Couple and coparenting relationships during and postpregnancy* içinde (s. 153-179). Springer Nature Switzerland. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-51988-9>
- The jamovi project (2022). *Jamovi*. (Version 2.3) [Computer Software]. <https://www.jamovi.org>
- Pålsson, P., Persson, E. K., Ekelin, M., Hallström, I. K., & Kvist, L. J. (2017). First-time fathers experiences of their prenatal preparation in relation to challenges met in the early parenthood period: Implications for early parenthood preparation. *Midwifery*, 50, 86-92. <https://doi.org/10.1016/j.midw.2017.03.021>
- Pancer, S. M., Pratt, M., Hunsberger, B., & Gallant, M. (2000). Thinking ahead: Complexity of expectations and the transition to parenthood. *Journal of Personality*, 68(2), 253-280. <https://doi.org/10.1111/1467-6494.00097>
- Persson E. K., Fridlund B., Kvist L. J. & Dykes A.-K. (2011). Mothers' sense of security in the first postnatal week: Interview study. *Journal of Advanced Nursing*, 67(1), 105-116. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.2010.05485.x>
- Persson, E. K., Fridlund, B., Kvist, L. J., & Dykes, A.-K. (2012). Fathers' sense of security during the first postnatal week—A qualitative interview study in Sweden. *Midwifery*, 28(5), e697-e704. <https://doi.org/10.1016/j.midw.2011.08.010>
- Priel, B., & Besser, A. (2002). Perceptions of early relationships during the transition to motherhood: The mediating role of social support. *Infant Mental Health Journal*, 23(4), 343-360. <https://doi.org/10.1002/imhj.10021>
- Ranta, M., Böök, M. L., Paloniemi, S., & Rönkä, A. (2023). "Equally, but in our own way": First-time parents' prenatal expectations of coparenting. *Journal of Family Studies*, 29(3), 1061-1081. <https://doi.org/10.1080/13229400.2021.2023609>
- Rosenblum, K. L., Dayton, C. J. ve McDonough, S. (2006). Communicating feelings: Links between mothers' representations of their infants, parenting, and infant emotional

- development. O. Mayseless (Ed.), *Parenting representations: Theory, research, and clinical implications* içinde (s. 109-148). Cambridge University Press.
- Ross-Plourde, M., Pierce, T., & de Montigny, F. (2022). Predicting Canadian first-time fathers' early childcare involvement behaviors using an extended theory of planned behavior. *Psychology of Men & Masculinities*, 23(1), 13–25. <https://doi.org/10.1037/men0000377>
- Rosseel, Y., Jorgensen, T. D., Rockwood, N., Oberski, D., Byrnes, J. Vanbrabant, L., Savalei, V., Merkle, E., Hallquist, M., Rhemtulla, M., Katsikatsou, M., Barendse, M., Scharf, F. & Du, H. (2018). *Lavaan: Latent Variable Analysis*. [R package]. <https://cran.r-project.org/package=lavaan>
- Schoppe-Sullivan, S. J., Altenburger, L. E., Settle, T. A., Kamp Dush, C. M., Sullivan, J. M., & Bower, D. J. (2014). Expectant fathers' intuitive parenting: associations with parent characteristics and postpartum positive engagement. *Infant Mental Health Journal*, 35(5), 409–421. <https://doi.org/10.1002/imhj.21468>
- Schytt, E., & Bergstrom, M. (2014). First-time fathers' expectations and experiences of childbirth in relation to age. *Midwifery*, 30, 82-88. <https://doi.org/10.1016/j.midw.2013.01.015>
- Sımsıkı, H. ve Şendil, G. (2014). Baba Katılım Ölçeği'nin (BAKÖ) geliştirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(49), 104-123. <https://doi.org/10.17755/esosder.23977>
- Staneva, A., Wittkowski, A., (2013). Exploring beliefs and expectations about motherhood in Bulgarian mothers: A qualitative study. *Midwifery*, 29, 260-267. <https://doi.org/10.1016/j.midw.2012.01.008>
- Sokolowski, M. S., Hans, S. L., Bernstein, V. J. ve Cox, S. M. (2007). Mothers' representations of their infants and parenting behavior: Associations with personal and social-contextual variables in a high-risk sample. *Infant Mental Health Journal*, 28(3), 344-365. <https://doi.org/10.1002/imhj.20140>
- Şendil, T. G., Karabulut, H., Akyüz, D., Güner-Algan, A., & Yahyaoğlu, M. (2016). Turkish adaptation of the Prenatal Maternal Expectations Scale (PMES). M. A. İçbay, H. Arslan & F. Jacobs (Eds.), *Research on social studies* içinde (s. 223-232). Frankfurt: Peter Lang GmbH.
- Tiller, C. M. (1995). Fathers' parenting attitudes during a child's first year. *Journal of Obstetric, Gynecologic, & Neonatal Nursing*, 24(6), 508–514. <https://doi.org/10.1111/j.1552-6909.1995.tb02388.x>
- Wilkes, L., Mannix, J., & Jackson, D. (2011). 'I am going to be a dad': experiences and expectations of adolescent and young adult expectant fathers. *Journal of Clinical Nursing*, 21, 180–188. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2702.2011.03715.x>
- Vahidi, E., Ghanbari, S., Seyed Mousavi, P. S., & Safari, F. (2023). Psychometric properties of the prenatal-parental reflective functioning questionnaire in Iranian mothers and fathers. *Current Psychology*, 42, 5629–5637. <https://doi.org/10.1007/s12144-021-01909-y>

- Van den Akker, A. L., Majdandzic, M., de Vente, W., Asscher, J. J., & Bögels, S. (2022). Just as they expected: How parents' expectations about their unborn child's characteristics provide a context for early transactions between parenting and child temperament. *Frontiers in Psychology*, 13, 1-15. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.942392>
- Vertsberger, D., & Knafo-Noam, A. (2019). Mothers' and fathers' parenting and longitudinal associations with children's observed distress to limitations: From pregnancy to toddlerhood. *Developmental Psychology*, 55(1), 123–134. <https://doi.org/10.1037/dev0000622>
- Volling, B. L., Tan, L., Gonzalez, R., & Bader, L. R. (2021). Coming together or falling apart: Coparenting the first child while expecting the second. R. Kuersten-Hogan & J. P. McHale (Eds.), *Prenatal family dynamics: Couple and coparenting relationships during and postpregnancy* içinde (s. 203-224). Springer Nature Switzerland. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-51988-9>
- Vreeswijk, C. M. J. M., Maas, A. J. B. M., Rijk, C. H. A. M., & van Bakel, H. J. A. (2014). Fathers' experiences during pregnancy: Paternal prenatal attachment and representations of the fetus. *Psychology of Men & Masculinity*, 15(2), 129–137. <https://doi.org/10.1037/a0033070>